

Pusztai Gábor

**„Messzelátó tudomány:
felelős kérdések és válaszok a jövőnek”**

(A Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényei
az MTA Debreceni Területi Bizottságában)

A Magyar Tudományos Akadémia 11 évvel ezelőtt indította útjára a Magyar Tudomány Ünnepét. Idén a rendezvény a *Messze látó tudomány* alcímet viselte és elsősorban a jövőnket alakító technológiák és tudományos kutatások számára kínált bemutatkozási lehetőséget. Űrszillagászat, genetika, vizuális informatika és agykutatás is szerepelt a november folyamán országszerte több mint kétszáz rendezvényt kínáló Magyar Tudomány Ünnepe programjában.

Természetesen Debrecenben is számos konferencia, előadás, workshop, könyvbemutató és tudományos ülés került megrendezésre ebből az alkalomból. Csak a DAB rendezésében több mint húsz ilyen eseményre került sor. Alább – a teljesség igénye nélkül – csak néhányat említünk a Magyar Tudomány Ünnepe debreceni rendezvényeiből. Az I. világháborúra emlékeztünk a *Csataképek, életképek, emlékképek: Az első világháború emlékezete az irodalomban, a művészetekben és a mindennapok kultúrájában* című konferencián a DAB székházában november 13–15-én. Az MTA DAB Orvostudományi Szakbizottság Nukleáris Medicina Munkabizottsága és a Debreceni Egyetem Nukleáris Medicina Intézete közösen rendezte meg *A PET kutatási célú alkalmazásai: 20 éves a debreceni PET program* című jubileumi tudományos ülést, amely nemcsak a kutatás történetére akart visszatekinteni, de ízelítőt kívánt adni abból a sokszínű tudományos munkából is, amely a Nukleáris Medicina Intézetben jelenleg is folyik. Említhetjük még *A geotermikus energia* című előadást, melyre november 25-én került sor, a III. Növénybiológiai Workshopot, a *Fókuszban a klímaváltozás, A biomassza mint energiaforrás* című előadásokat vagy a *Fiatalkutatók Délutánja* című tudományos ülést is.

Bővebben itt csak az ünnepségsorozat nyitó rendezvényére térek ki., Erre 2014. november 10-én került sor az MTA Atommagkutató Intézetében. A rendezvény szervezői az MTA Debreceni Területi Bizottságán és az MTA Atommagkutató Intézetén kívül a Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kereskedelmi és Iparkamara valamint az INNOVA Észak-Alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség voltak. A Magyar Tudomány Ünnepe debreceni nyitóünnepsége idén egy jelentős évfordulóhoz is kötődött. Az Atommagkutató Intézet idén ünnepli fennállásának 60. évfordulóját ezért esett a választás ebben az évben az ATOMKI-re mint helyszínre, hiszen az eseményt hagyományosan a DAB székházban rendezik. Az ünnepség résztvevőit Török Ádám akadémikus, az MTA főtitkára, Gergely Pál akadémikus, az MTA DAB elnöke és Fülöp Zsolt, az MTA doktora, az ATOMKI igazgatója köszöntöttek. Sulik Béla, az ATOMKI igazgatóhelyettese rendkívül szemléletes és érdekes előadásában adott betekintést a kutatóintézet elmúlt 60 évébe. Az előadó nem csak a száraz tényekre támaszkodott, hanem sikerrel mutatta be az alapítás nehézségeit, az alapító Szalay Sándor és felesége világszínvonalú kutatásait és számos érdekességgel, anekdotával is szolgált.

A tudományos előadásokat fiatal tehetséges kutatók, az MTA Lendület programjának két nyertese tartotta. Kovács Tamás György, az ATOMKI Elméleti Fizikai Osztályának munkatársa a részecskék fizikájáról beszélt. Előadásában az anyagot alkotó, elképzelhetetlenül kicsi, szubatomi részecskékkel foglalkozott. Ezek viselkedését a hétköznapi szemlélet számára sokszor nehezen érthető törvények írják le. Mégis, az általunk közvetlenül megfigyelhető anyag legegyszerűbb tulajdonságait is az elemi részecskék és kölcsönhatásaik határozzák meg. A körülöttünk lévő anyag tömege például, a neutronokat és protonokat alkotó kvarkok közötti erős kölcsönhatásból származik. Az előadásban az erős kölcsönhatás kutatásában elért eddigi eredményekbe és nyitott kérdésekbe kaptunk betekintést. Bárány Attila a DE BTK Középkori, Korajújkori Magyar Történeti és Segédtudományi Tanszék oktatója *A középkori Magyarország képe és emlékei Nyugat-Európában* címmel tartott előadást. Előadásában arra mutatott rá, hogy a történetírásban Magyarországnak periférikus, alárendelt szerepet tulajdonító feltevés a modern történeti megítélés visszavetítését jelenti a múltba, nem pedig a korban uralkodó véleményt. Bárány Attila szerint a középkori Magyarország nemcsak Európa szerves részét képezte, hanem nagyhatalmi tényező volt, melylyel a kontinens más erős államai mindenképpen számoltak, bel- és külpolitikai lépéseit figyelmesen követték nemcsak a „közeli” Német Birodalomban, hanem a távolabbi angol és francia udvarban is. Az előadó korabeli dokumentumokkal bizonyította, hogy az említett európai nagyhatalmak követői milyen nagy figyelmet szenteltek a Magyar Királyság politikájának. Bárány Attila szerint tehát helytelen az a feltevés, hogy Magyarországnak a Nyugattól való „távolsága” mindig is fenn állt volna. A magyar történelem megismeréséhez hozzátartozik a középkori Magyarország európai politikája is. A kutatócsoport a középkori Magyarország európai politikai szerepét, dinasztikus-diplomáciai kapcsolatrendszerét, illetve a róla Európában élő képet igyekszik teljes mértékben feltárni és feltérképezni, főleg nyugati források és dokumentumok alapján. A Hungarica-,

illetve imagológiai vizsgálat egyik legfontosabb része a magyar uralkodókhoz kapcsolódó, Európában fellelhető források gyűjtése, az ún. „királyi emlékek” (*memoria regum*: I. Nagy Lajos *Secretum Secretorum* kódexe, a címlapon a király ábrázolásával Oxfordban a Bodleian Library-ban; II. Lajos ólomüveg-ábrázolásai a brüsszeli székesegyházban vagy az ő Aranygyapjas rendi stalluma és címere a Rend nagykáptalanjában, Barcelonában és Brüggeben; Zsigmond király ma Yorkban őrzött ún. Sárkányos kardja) kutatása, ami, az ún. „dinasztikus emlékezet” részeként bele kell, hogy tartozzon a nemzeti kulturális örökségbe. Bárány Attila előadásában rámutatott, hogy a diplomácia *közvetlen* forrásainak körén (levelezés, követjelentések) túl léteztek *közvetett* érintkezési csatornák (keresztes háború, zarándoklat, egyház, egyetemjárás, kereskedelem) is. Az ország a latin kereszténység szerves alkotórészeként a középkor egyes időszakában közelebb állt az európai centrumhoz, mint később. Magyarország Európa szemében a kontinens hatalmi kérdéseinek cselekvő részese volt, nem pedig távoli, elszigetelt ország. Az előadó rámutatott, a középkorban hazánkról még nem létezett a *barbaricum* vízió, miszerint itt „kutyafejű” tatárok élnének.

Az ünnepség keretén belül került sor az MTA Szalay Sándor-díj és az Észak-Alföldi Regionális Innovációs Díjak átadására is. Az érdeklődők részt vehettek az eseményhez kapcsolódó MTA ATOMKI jubileumi kiállításán és egy speciális intézménylátogatáson is, ami a Tendetron és az AMS laboratóriumok megtekintését foglalta magába.